

Страдание на свети великомъченик Меркурий

Нечестивите римски царе Деций и Валериан¹ като свикали князете и велможите си, направили с тях съвещание за разпространение на почитанието на лъжливите им богове и за изтребването и унищожаването на светата християнска вяра.

И те единодушно, с общо съгласие, издали в Капитолия² следния указ:

"Римските царе, непобедимите победители, вечночестните, велики, верни Деций и Валериан, с велможите: тъй като изпитахме благоденствията и даровете на нашите богове и заедно с това се насладихме на победите над враговете, които те ни дават; тъй като, освен това, изобилно получаваме от тях всякакъв род плодове, чрез благоизтворението на въздуха, и ги считаме за свои благодетели и уредници на общото благополучие; затова, след съвещание с велможите, единодушно заповядваме, хората от всяко звание, свободни и роби, военни и цивилни, да принасят жертви на боговете, като им се покланят и усърдно им се молят. А ако някой се осмели да наруши царската ни заповед, издадена от нас на общо съвещание, заповядваме такъв да бъде вързан, хвърлен в тъмница, а после да бъде предаден на различни мъчения. Ако, след като се разкае, той се подчини на заповедта, ще бъде удостоен от нас с не малки почести; а ако се противи, след много мъчения, нека бъде наказан със смърт чрез посичане с меч или да бъде хвърлен в морето, или даден за храна на птиците и псетата. Така трябва да бъдат предавани на смърт главно християните, ако бъде намерен някой от тяхната вяра. А подчиняващите се на нашата заповед ще получат големи почести и подаръци. Пожелаваме ви да живеете благополучно".

Когато бил издаден този царски указ, целият Рим изпаднал в смут, защото тази безбожна заповед била обявена по целия град и изпратена в околните градове и страни. В това време варварите³ се вдигнали срещу римската държава. Царете приготвили войните си и заповядали на военните полкове от всички градове да се съберат в Рим. Тогава дошъл и този полк, в който свети Меркурий бил войник. Този полк се наричал Мартенсес, от първа Армения⁴, и бил под командването на трибуна Сатурнин (трибун - римско название на командир на военна част; може да се сравни с командир на батальон в БА, бел.ред.). След заминаването на цар Деций на война, Валериан останал в Рим.

При една продължителна битка по време на войната между римляните и варварите ангел Господен се явил на Меркурий в образа на висок човек. Облечен в бели дрехи и държейки в ръката си меч, той му рекъл:

- Не бой се, Меркурий, и не се плаши, защото аз съм ти пратен на помощ, за да те направя победител. Вземи този меч и се устреми срещу варварите; и когато ги победиш, не забравяй Господа, твоя Бог.

Намирайки се като че в изстъпление, той приел явилия му се за един от римските князе; като взел подадения му меч, той се устремил с голямо мъжество срещу враговете и ги посичал като стъбла на растения. Като минал през варварските полкове, той достигнал до самия варварски цар, убил го с меч и поразил заедно с него голямо множество храбри воители, така че от кръвта мечът прилепнал към ръката му; така варварите били победени и обърнати в бягство от римляните.

Тогава Деций, като узнал за голямата храброст на Меркурий, го повикал при себе си, почел го с големи дарове, и го поставил за началник на цялата войска. Като мислел, че враговете били победени с помощта на боговете, Деций бил много радостен и като раздал на войниците много злато, ги пуснал по домовете им, а самият той, тръгнал с Меркурий към Рим, като устройвал по градовете големи пирове. През една нощ, докато военачалникът Меркурий спял, ангелът дошъл при него по същия начин, както и първия път, и като го побутнал по рамото, го разбудил. Като се приповдигнал и като видял явилия се, той сякаш онемял от ужас. Ангелът му рекъл:

- Меркурий! Не помниш ли какво ти казах по време на войната? Гледай да не забравиш Господа, твоя Бог, защото ти трябва да пострадаш за Него и да получиш венца на победата в Неговото преславно царство, заедно с всички светии.

Като казал това, ангелът станал невидим. А той, след като дошъл на себе си, започнал да благодари на Бога и си спомнил за християнската вяра, за която бил слушал от дядо си и от баща си. Баща му, на име Гордиан, бидейки воин в същия този полк, в който впоследствие се числял и той, често казвал:

- Блажен е който е воин на Небесния Цар, защото ще получи от Него награда в Небесното Царство. Защото Този Цар е сътворил всичко със словото Си, ще съди живите и мъртвите и ще въздаде всекиму според делата му.

Като си спомнил тези бащини слова и размишлявайки в ума си за явяването на ангела, Меркурий се умиллил в сърцето си и започнал да плаче и да ридае, казвайки:

- Горко на мен грешния! Бях като клонка от зелено дърво, но изсъхнах, нямайки корена на познаването на Бога (срав. Лк. 23:31.; Иоан. 15:1-6, бел.ред.).

Докато той говорел така с ридания, царските слуги дошли да го извикат при царя за някакво съвещание. Меркурий отказал, като казал, че е болен, и царят отложил съвещанието за другия ден, защото не искал да се съвещава за каквото и да е без Меркурий - толкова го обичал и го уважавал. На сутринта, като поканил с почит Меркурий при себе си, царят се съвещавал с него по въпроси, отнасящи се до ползата на Римското царство. След завършването на съвещанието царят казал на Меркурий:

- Да отидем заедно в храма на Артемида, за да ѝ принесем жертви.

Светецът, като се отклонил тайно от царя, отишъл в жилището си. Някой от велможите го наклеветил пред царя, като казал:

- Велики царю, непобедими победителю, избран от боговете, за да владееш царството! Благоволи да ме изслушаш с кротост. Този, който получи почести от Вашата царска десница, когото Вашата власт прослави и възвеличи, същият той не дойде в храма на великата богиня да принесе жертва за Вашето държавно господство.

Царят попитал:

- Кой е този, който не иска да принесе, в единомислие с нас, жертви на достойната за почит Артемида?

Съветникът Катул отговорил:

- Меркурий, когото Вашата царска милост възвеличи, той отказва да се поклони на нашите богове.

Царят казал:

- Не го ли клеветите поради някаква завист? Няма да ви повярвам, докато сам не го изпитам и не се убедя твърдо. И ако се окаже, че това, което казвате, не е истина, ще приемете много наказания за клеветата си; а ако това се окаже истина, заради верността Ви към боговете и към нашето царство, ще бъдете удостоен с чест от нас.

Като казал това, царят веднага изпратил да поканят Меркурий с чест и когато той се явил, Деций казал:

- Не ти ли оказах почит, като те поставих началник над всичките ми князе поради това, че с помощта на боговете ти победи враговете? А защо се оказваш неблагодарен за тези мои благодеяния към теб и презираш властта и заповедта ми, като не въздаваш подобаваща чест на нашите богове, както чухме от някои верни нам люде.

Доблестният Христов воин, като се съблякъл, по апостолското слово, от ветхия човек и от неговите дела и като се облякъл чрез кръщение в новия, създаден по Бога човек (Ефес. 4:24), отговорил с дръзновение:

- Нека твоята почит остане при теб, защото аз победих враговете не с помощта на вашите немощни богове, а със силата на Христа, моя Бог; и така, вземи от мен това, което ми даде, защото "гол излязох от утробата на майка си, гол ще се и завърна" (Иов. 1:21).

Като казал това, той свалил от себе си воинския пояс и началническата одежда и ги хвърлил в нозете на царя с гръмка възкликание:

- Аз съм християнин! Чуйте всички: аз съм християнин.

Тогава Деций изпаднал в ужас и като гледал мълчаливо светеца, се удивлявал на смелите му думи и дела, чудел се и на красотата на тялото му, защото светецът бил висок на ръст, с румено лице и в самия му поглед искряло мъжество. После той наредил да го затворят в тъмница, като казал:

- Този човек не оцени честта си, но мисля, че когато изпита безчестие и огорчение, ще започне да мисли благочестиво.

Когато го отвели в тъмницата, светецът прославил Бога и Му благодарил. А през нощта ангелът Господен отново му се явил и му казал:

- Бъди мъжествен, Меркурий, и не се бой; вярвай в Господа, Когото изповяда, и Той ще те избави от всяка скръб.

Меркурий бил твърде окуражен от това ангелско явяване. На утрото на следващия ден цар Деций седнал на съдилището и щом воинът се явил пред него, царят му казал:

- С безумието си ти заслужи тази чест, да стоиш пред съда като осъден.

Светецът отговорил:

- Наистина ми прилича такава чест заради моя Господ. Ти взе това, което скоро ще загине, а аз ще получа това, което пребивава во веки.

Царят казал:

- Кажни, от кой род си и кое е отечеството ти?

Светецът отговорил:

- Щом искаш да узнаеш кой е родът и отечеството ми, ще ти кажа. Баща ми се наричаше Гордиан, по произход беше скит⁵ и беше воин в Мартенсовия полк; а отечеството ми, към което отивам с ревност, е горният Иерусалим - града на Небесния Цар.

Царят казал:

- Защо не се подчиняваш на волята ни, защо не изпълняваш заповедите, които сме издали за всички? Защо не искаш да се поклониш на боговете, за да получиш предишния си сан? Или искаш да умреш в мъчения? Отговаряй по-скоро, защото за това си повикан.

Свети Меркурий казал:

- Дойдох тук, за да победея теб и твоя баща, дявола, виновника за всяко зло, и да получа венеца на победата от Подвигоположника Исуса Христа, моя Господ. Изпълни над мен без да отлагаш това, което замисляш, защото аз имам броня и щит, с които ще преодолеем всички измислени от теб мъчения.

Тогава царят, като се разгневил, казал:

- Щом казваш, че имаш бронята и щита на вярата, тогава заповядвам да те окачат гол, като те разтегнат между четири стълба.

Когато това било направено, мъчителят казал:

- Къде са сега оръдията ти за борба?

А свети Меркурий, като погледнал към небето, казал:

- Господи Исусе Христе, помогни на мен, Твоя раб!

Царят наредил с остри ножове и мечове да режат тялото на светеца, а на земята под него да разпалят огън, така че той да страда жестоко, отгоре нараняван, а отдолу горен с огън. Когато започнали да правят това, от тялото му потекла кръв на ручеи, така че дори огънят угаснал от кръвта, а светецът доблестно търпял всичко.

След това Деций наредил да го отвържат, за да не умре много бързо, и здраво да го затворят в някое помещение. Слугите го понесли, тъй като той не можел да върви сам, бидейки едва жив, и го хвърлили в затвора, като мислели, че той веднага ще умре. И светецът лежал като мъртъв, едва дишайки, поради жестоките рани. С настъпването на нощта ангелът Господен дошъл при него и рекъл:

- Мир на тебе, добри страдалце! - и го изцерил от раните му.

Светецът, като усетил в себе си сила, се изправил здрав на крака и благодарил на Бога, посетил го чрез Своя ангел.

На сутринта царят отново наредил да представят Меркурий пред него. Войниците, като тръгнали за него, го намерили здрав и го повели към царя. Когато видял, че той е здрав и ходи без чужда помощ, царят казал:

- Този, когото вчера отнесохте мъртъв, днес ходи сам, все едно, че не е имал никаква рана върху себе си - и наредил на войниците да огледат раните му.

Като огледали тялото на мъченика, те казали на царя:

- Кълнем се в целостта на твоята държава - цялото тяло на Меркурий е здраво; без никаква повреда, все едно че никога никакви мъчения не са се докосвали до него.

Царят казал:

- Той непременно ще почне да говори, че го е изцерил Христос; не сте ли водили някой лекар при него в тъмницата?

Те отговорили:

- Кълнем се във вашата държава, управляваща целия свят, че никой не го е поглеждал, защото мислехме, че той веднага ще умре; а как се е изцерил и стои здрав сега, не знаем.

Царят казал:

- Вижте християнската магия: този, който вчера изглеждаше мъртъв, днес стои здрав пред нас - и с ярост се обърнал към светеца: - Кажи ни истината, кой те изцери? Защото не мисля, че е възможно да се изцериш по друг начин, освен чрез магия.

Светецът отговорил:

- Както ти самият първоначално, против волята си, каза, така е и в действителност: изцери ме нашият Господ Иисус Христос, истинският Лекар на душите и телата, Този, Който, като свърза с неразрушими връзки всички магьосници и чародейци, заедно с покланящите се на идолите, ще ги предаде на геенския огън - за това, че не са познали истинския Бог, Който ги е създал.

Царят казал:

- Отново ще разрежа тялото ти с рани и ще гледам дали ще те изцери Христос, Когото изповядваш.

Светецът отговорил:

- Вярвам в моя Господ Иисус Христос, че ти не ще ме победиш с всичките си измислени против мен мъчения, защото ни най-малко не се боя от тях, укрепван от словата на моя Владика, Който е казал: "не бойте се от ония, които убиват тялото, а душата не могат да убият" (Мат. 10:28). След умъртвяването Той отново ще ме възкреси в страшния ден на праведния съд.

Царят заповядал отново да го мъчат с огън и с рани.

Докато биели и обгаряли светеца, от опалването му тяло вместо смрад се носело силно благоухание. Мъченикът търпял толкова доблестно, и не издал нито вик, нито стон, нито въздишка, така че всички се чудели на търпението му.

С подигравка, царят му казал:

- Къде е сега твоят Лекар? Нека да дойде тук и да те изцери, нали ти казваше, че Той може и след смъртта да те възкреси.

Свети Меркурий отвърнал:

- Прави каквото искаш, ти имаш власт над тялото ми, а над душата ми власт има Бог; дори и да умъртвиш тялото ми, душата ми ще остане нетленна во веки.

Царят наредил да го обесят надолу с главата, а на шията му да привържат голям камък, така че, задушен от тежестта на камъка, той да умре.

А мъченикът, укрепван от Божията благодат, търпял това мъчение в продължение на много часове, оставайки жив. После, като отвързали камъка, царят наредил да го бият с камшици, краищата на които били оковани с мед; и го били така жестоко, че земята се обагрила от кръвта му. А той, твърд като диамант, мъжествено търпял, като казал:

- Благодаря Ти, Господи, че ме сподоби да пострадам за Твоето име.

Царят, като видял, че по никакъв начин не може да склони мъченика към волята си и нямайки повече време да го мъчи, понеже бързал да отиде по-скоро в Рим, постановил над него следната окончателна присъда:

- Меркурий, който счете нашите богове за нищо и презря честното постановление на нашата кротост, нашата власт заповядва да се отведе в Кападокийската страна (източна област в Мала Азия, бел.ред.) и там да му се отсече главата за вразумление на мнозина, защото всеки, който се противи на царя, ще бъде умъртвен с меч след много мъчения.

Войниците взели светеца, качили го на едно животно и като го привързали здраво (защото той бил твърде изнемощял телом по причина на многото мъчения), го повели към Кападокия. Когато стигнали в Кесария (столицата на Кападокия, наречена така от император Тиберий, бел.ред.), Господ се явил на светеца и му рекъл:

- Меркурий! Ела при Мене и се успокой; ти свърши пътя, вярата опази, приеми венеца на твоя подвиг (срв. 2Тим. 4:8), защото тук трябва да умреш.

Мъченикът, твърде укрепен от това видение на Спасителя и желаейки по-скоро да се освободи от тялото и да живее с Христа (срв. Филип. 1:23), казал на войниците, които били с него:

- Извършете това, което ви е заповядано, без да отлагате повече. А Господ, Който призовава всички към покаяние, да ви даде Своята благодат; богат на милост, Той преизобилно дава даровете Си на идващите при Него.

След като казал това, главата му била отсечена за изповядване на нашия Спасител Иисус Христос, в 24-тия ден на месец ноември. На втория ден след кончината на светеца тялото му се оказало бяло като сняг и от него се носело благоухание на скъпоценно миро и на тамян, и поради това чудо мнозина повярвали в Христа. Светото му тяло било положено с чест на едно славно място, подавайки на болните много изцеления. След много години Поборницата воевода Пресвета Богородица призовала този воин, светия великомъченик Меркурий, вече тържествуващ с душата си на небето, на следната воинска служба.

Докато свети Василий Велики се молел пред икона на Пресвета Богородица, на която имало изображение и на свети великомъченик Меркурий с копие, като воин - злочестивият цар Юлиан Отстъпник⁶, големият гонител и унищожител на православните християни, да не се завърне от Персийската война⁷, за да изтребва християнската вяра, свети Василий видял, че на иконата на Пресвета Богородица, образът на свети Меркурий станал за известно време невидим, а после се появил с окървавено копие.

В същото време Юлиан Отстъпник бил прободен в Персийската война от копието на неизвестен воин, който веднага след това станал невидим. Окаяният Юлиан, хвърлил нагоре бликнала от раната кръв и като се обърнал към небето със следните хулни думи срещу Христа: "Ти победи, Галилеецо!" - умрял със злоба в сърцето си.

Тогава това чудо станало явно, защото по молитвите на свети Василий Велики, сама Пресвета Богородица изпратила този Божий и свой угодник, светия победоносен великомъченик Меркурий, от тържествуващата църква във воинстващата, за да накаже със смърт богопротивния отстъпник Юлиан и да защити светата вяра и православните християни. С неговото свето застъпничество и защита нека и ние бъдем запазени от богопротивните врагове, побеждавани с помощта му и заедно с него да славим Бога и Богородица, во веки веков, амин.

(1) **Деций** царувал от 249 г. до 251 година. **Валериан** царувал еднолично малко по-късно (253-260) Настоящото житие го представя като участник в управлението на империята още при Деций. Бел.ред.

(2) **Капитолия** - храм на върховния бог Юпитер и богините Юнона и Минерва на един от хълмовете, на които бил разположен древният Рим, столицата на Римската империя. Този хълм заедно с храма бил главното светилище и се наричал Капитолийски. Бел.ред.

(3) Гърците и римляните наричали другоплеменниците варвари. Самото название означава хора с неразбираема реч. Тук се подразбират, вероятно, готите, на война с които Деции по-късно бил убит. Бел.ред.

(4) Армения граничела на север с Колхида, Иберия и Албания, на запад - с Мала Азия, на югоизток и изток - с Мидия и Асирия. Първоначално тя се намирала под зависимостта на асирийци, мидяни и перси, после служила за предмет на раздори между партяни и римляни, след това, между римляни и перси, като зависела ту от едните, ту от другите. Армения първа лежала близо до източната част на южния бряг на Евксински Понт (Черно море), Армения втора и трета - на югозапад, а четвърта - на юг от първата. Бел.ред.

(5) Скити - древен народ, малка част от който живеела в северните предели на Западна Азия, до Каспийско море, а главната част живеела по северните брегове на Черно море, при което северните граници на разселването на скитите били неизвестни на древните. Бел.ред.

(6) Император Юлиан царувал от 361 г. До 363 г. След като станал император, той отстъпил от християнската вяра и поставил за задача на живота си възстановяването на езичеството. Затова и е наречен Отстъпник. Бел.ред.

(7) Персите живеели в Азия, близо до Персийския залив. В различните времена границите на империята били различни. С възцаряването сред тях на династията на Сасанидите (от 226 г. след Р.Хр.) персите нееднократно водели войни срещу римляните. Персийската война, по време на която бил убит Юлиан, се отнася към царуването на персийския цар Сапores II. Бел.ред.

© Жития на светиите, преведени на български език от църковно-славянския текст на Четиминеите ("Четъи-Минеи") на [св. Димитрий Ростовски](#).

Източник: www.pravoslaviето.com